

PODBIĆ (128) *vb pf*

o jasne.

inf podbić (26). ◇ *fut 1 sg* podbiję (1). ◇ *2 sg* podbijesz (3). ◇ *3 sg* podbije (5). ◇ *1 pl* podbijemy (1). ◇ *3 pl* podbiją (1). ◇ *praet 1 sg m* podbiłem, -m podbił (2). ◇ *2 sg m -ś* podbił (2). ◇ *3 sg m* podbił (45). *f* podbiła (1). ◇ *1 pl m pers* podbilismy (1). ◇ *2 pl m pers* podbiliście (1). ◇ *3 pl m pers* podbili (13). *subst* podbiły (1). ◇ *plusq 3 sg m* był podbił (3) *MiechGlab, BielKron, OrzJan*, był podbił (1) *Paprup.* *f* była podbiła (1). ◇ *3 pl m pers* byli podbili (1). ◇ *imp 2 sg* podbij (1). ◇ *con 2 sg m* by podbił *HistAl* (2). ◇ *3 sg m* by podbił (3). ◇ *3 pl m pers* by podbili (1). ◇ **[impers praet podbito.]** ◇ *part praet act* podbiwszy (12).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVIII w. s.v. bębenek.

1. *Uzależnić, podporządkować; subigere Miech, Vulg, PolAnt, Modrz; subicere HistAl, Calag, Vulg; subingare HistAl, Modrz; redigere Vulg, Mącz; dominari (facere) PolAnt, Vulg; vexare Miech; coartare, iuris facere, subiugare, submittere, supponere HistAl; expondere, humiliare, occupare, possidere PolAnt; apprehendere, mittere, potiri Mącz [w tym: kogo, co (121)] (127) :*

a. Uzależnić od siebie (103) :

Zwroty: »pod moc swoją podbić« (1): Gdy Gnáfesus Heretyk ośiadł chytrością łtolicę Antyocheńką: Cypryyłki kościół pod moc fwoię podbić chćiał. *SkarŻyw* 537.

»podbić pod się« (1): Alexándryiłkiego y Antiołskiego Pátiryárchę ná łtarych przywileiách godności ich wřzkodzić/ á onych nád práwo y łłufzność podbić pod fię chćełz. *SkarJedn* 245.

»podbić sobie« (1): ktory [*Chrystus*] przemieni ćiało náłze podłe [...] wedle skuteczney mocy ktorą teź wřzytko podbić łobie [*subicere sibi*] może. *WujNT Philipp* 3/21.

Przen (4) :

Zwroty: »podbić pod, w moc swą (swoję)« [*szyk zmienny*] (2:1): Y możełz kto wnidz wmorze áby ie oglądał? Abo ie podbił pod łwą moc [*Quis enim volons ingredi mare ... vel dominari eius*]? *BudBib* 4.*Esdr* 7/5; Trołki doczełne/ k łobie przyćiągáią/ W moc łwą podbiwřzy/ ferce odrywáią *GrabowSet* M3; Iuź fię Zmocnił wřzeteczny náłog, podbił pod moc łwoię Práwá *CiekPotr* 78.

»sobie podbić« (1): *NiemObr* 64 *cf Szereg*.

Szereg: »podbić i pohołdować« (1): [*papieża*] práwá w rzeczy połpolitey poodmieniawřzy/ wřzytkie łobie podbił/ y pohołdował *NiemObr* 64.

αα. O Bogu (2) :

Zwroty: »podbić pod moc swoją« (1): otom go [*czarta*] podbił pod moc łwoię *LatHar* 241.

»sobie podbić« (1): Miecź łwoy oftry ná złołciwe/ przykazánie łtráłzliwe/ wyćiągnął, by ie [*tj. złołciwych*] łobie podbił *ArtKanc* A13.

α. Uzależnić od siebie politycznie, zwykle w wyniku działań wojennych (94) : *MiechGlab* 67; Trzy częłci łwiátá podbilifmy Azią/ Afrikę y Europę *HistAl* H3v, C2v, D7, E; *BibRadz* 1.*Par* 18 *arg; BielKron* 149; Potym podbiwřzy wřzytki nieprzyáciele/ kazał Eułtáchius ná niektorym miełcu odpoczywáć łwemu załtepu *HistRzym* 131; *Calag* 535b; *OrzJan* 39, 75; *PowodPr* 31.

podbić pod co (45): HistAl G7 *cf W przen. Cf Zwroty.*

podbić czym (2): Nie chytróścią/ práwi/ áni mocą/ ále nabożeńftwem Rzymiánie wšytki narody podbili. *SkarKazSej* 688b. Cf »mieczem podbić«.

W *połączeniu szeregowym* (1): Tymcí Krolowie Polfzcy woiowali Niemce/ porázili Mołkwę/ podbili Wołochy/ Turki y Tátary bijáli. *OrzRozm* N3.

Zwroty: »podbić gwałtem« [szyk zmienny] (3): Nie podbiłci Papiěz gwałtem żadnego kroleřtwá pod moc fwoię *WujJud* 151; *WujJudConf* 151; *OrzJan* 107.

»pod jarzmo swe podbić« (1): Którzy [obcy królowie] ie obyczáyami dziwnými trapili/ Y pod nielutościwé iárzmo fwe podbili [et humiliati sunt sub manibus eorum *Vulg Ps* 105/42]. *KochPs* 162.

»podbić pod swe krolestwo« (1): Krolowie Szweccy iáko rychłó Finlándiá podbili pod fwe krolestwo *BielKron* 294.

»mieczem podbić« (1): záczym przyczyniwšy [król] ták wiele pańřtw do korony/ które mieczem podbił/ nietylko koronę dobrze opátrzył/ ále též [...] *OrzJan* 62.

»pod, w (swá a. swoje) moc podbić« = *in potestate redigere Vulg, Mącz; apprehendere, mittere sub iugum, portiri, redigere in ditionem, vectigalos facere Mącz; subigere sibi, subiugare Modrz* [szyk zmienny] (29:4): *MiechGlab* 66; *LubPs* m2v, hh; co zá rzeczy broili/ w źiemi Hiřzpáńřkiey/ á iz podbili pod fwą moc kruzce řrebrne y złóte kthore tám řá *Leop* 1.*Mach* 8/4, 1.*Mach* 8/11; *BibRadz* I 451a *marg* [2 r.]; Gdy řie ták řzczęřliwie Cyruřowi ná wšytkim wodziłó/ iz wielkie krole á bogáte tákież kráiny pod fwą moc podbił. *BielKron* 112v; bo przedtym wielkie řzkody poczynił był w Afryce Turkom/ y innym Máchometanom/ gdzie tež podbił pod moc Muleáfá Kroliká Tunifse. *BielKron* 312, 172v, 179 [2 r.], 240 [2 r.], 265v, 273; *Mącz* 91a, 225a, 315d, 318a, 430d, 477a; *GórnDworz* li4; *BielSpr* 48; *WujJud* 151; *WujJudConf* 151; *ModrzBaz* 106, 112v; wziął Zamek Meromoř/ y Rořtówřkie Xięřtwo w moc fwoię podbił. *StryjKron* 196, 91, 120; *GórnRozm* L4v; *PaprUp* Bv.

»podbić w, pod niewolá« = *in servitute redigere Vulg* [szyk zmienny] (1:1): *Leop* 1.*Mach* 8/10; gdy [tyran turecki] čás ládá ktory vpátrzy/ vćiřnie was/ [...] y pod niewolá fwoię/ vchoway Bože/ podbije. *SkarKazSej* 660a.

»pod swe panowanie podbić« (1): Miářtá głowne y Kroleřtwá [papiěz] pod fwe pánowánie podbije. *CzechEp* 411.

»pod sw(oj)e pańřstwo, k swemu pańřtwu podbić« = *suo imperio coartare, (sibi a. suo dominio a. imperio) subiugare, sibi a. suae dominationi supponere HistAl* [szyk zmienny] (10:1): Anektánábus krol wářz pořzedł z Egiptu dla Artáxerxá krolá Perskiego/ kthory was k řwemu páńřtwu podbije *HistAl* A2; Alexander [...] wšytki tež miářtá okoliczne pod fwe páńřtwo podbił. *HistAl* E5, B4, B5, D4v, E3, G7 (11).

»podbić pod swe posłuzeńřtwo« (1): KOnráduř Fráncus wybran ná Cefářřtwo/ [...] Wenety podbił pod fwe pořłuzeńřtwo *BielKron* 176.

»podbić pod swoje rozkazowanie« (1): Abowiem [Antychryřt, tj. papiěz] protiř wšytkiemu powřtánie chcąc podbić řwiát pod fwoie rořkázowánie *CzechEp* 421.

»pod się podbić« = *occupare, possidere, subigere PolAnt* [szyk zmienny] (11): *BibRadz* *Deut* 4/47, 2.*Reg* 8/11, *Iudith* 2/13; *OrzRozm* N4; *BielKron* 136, 240v, 293v; [Boleřław Chabry] řtářł Niemce

z Sáfy: podbił pod fię Czechy/ Moráwce/ Kálfzuby/ Pomorzány. *SkarŻyw* 357, 558; *OrzJan* 107; *SkarKaz* 637b.

»sobie podbić« = *vexare Miech; (sibi) subiugare, sui iuris facere HistAl* [szyk zmienny] (14): Bowiem one [*Amazones*] odrzuciwfy Mgłolci fwey płci niewiefciey, wiele ziem łobie podbiły *MiechGlab* 36, 58, 68; *HistAl* B7, C4, D4v, E3, G6; *Leop 1.Mach* 8/10; *HistRzym* 7; *CzechEp* 51, 373, 376; Myślił pułtofzyć ziemię/ do tąd ktory kogo/ Nie przemoże: á łobie nie podbiie frogo. *KmitaSpit* B2.

»(wszy(s)tek) świat podbić« = (*totum a. universum*) *mundum (sibi) subicere a. subiugare a. supponere HistAl; sibi orbem terrarum subigere Modrz* [szyk zmienny] (7): Pozdrowion bądź Alexandrze [...]/ ty mařz wřzytek fwiat pod fwe pańftwo podbić *HistAl* D4v, D4v, G6, L4v; *ModrzBaz* 112v; *CzechEp* 421; *GórnRozm* L4v.

Szeregi: »porazić i podbić« (1): ZAthym Dawid poráził Filiřtyny y podbił ie [*percussit David Pelistim, et humiliavit eos*] *BibRadz 1.Par* 18/1.

»(częścią) podbić, (i) (częścią) zhołdować« (2): A ták Lubártá Gediminowicá [...] z Wołynia wygnawfy/ y on wřzytek kray podbiwfy y zhołdowawfy/ podał go z łálki Alexandrowi Xiążęćiu Podolřkiemu *StryjKron* 447, 91.

»podbić i zniewolić« (1): y fkařał ich Pan Bog Ammonitámi/ y Amálechitámi: iřz Krol ich Eglon/ podbił ie pod fię y zniewolił. *SkarŻyw* 558.

W przen (2) : zápráwdęs ze mdłemi boiował/ á iřes ie zwyciężył/ mnimalř aby wyłokolć nářzę pod twoię máłolć podbił *HistAl* G7; Then rog máły znaczy kroleřthwo ktorego poczátek miáł być bárzo podły y nie znáczny/ á pothym przyřć ku wielkiew żacnořci y podbić pod fwoię moc trzy wielkie ony rogi przerzeczone *BibRadz I* 451a *marg*.

αα. O Bogu (1) :

Zwrot: »podbić w niewolą« (1): Moab będzie gárcnem vmywánia mego/ á ná Edom porzucę boty moje (*marg*) W tych łłowiech známienuie iř Moábity y Edomczyki ma podbić w wielką niewolą. (–) *BibRadz Ps* 59/10.

b. Uzależnić od kogoř (24) :

podbić komu (3): *KromRozm III* O6; Anioły mu [*Chrystusowi*] y przełóżeńřtwá podbiwfy: vczynił Pánem nád řmierćią *CzechRozm* 11v; *NiemObr* 55.

Szeregi: »poddáć i podbić« (1): ktoremu [*papieřowi katolicy*] nie tylko zbor powřzechny/ ále teř y Monárchy řwieckie z ich pańftwy/ poddác/ y podbić chcą. *NiemObr* 55.

»podbić i zjednocić« (1): A dla tego pořpyeřfyliřmy fye wřřyřtkye kápłany ze wřchodu flońcá [...] podbić y zyednocić řtolicy wářfey řwyátořci. *KromRozm III* O6.

Przen (7) :

Zwrot: »podbić pod moc [czego, czyřą]« [szyk zmienny] (2): *LubPs* ff4v *marg*; Nád toř go [człowieka] ieřřće vwielbił/ pod moc iego wřřyřtko podbił *ArtKanc* I3.

a) Podporządkować wartořciom uznany m za wyřřsze [pod co] (5) : A podbiy pod rozum złą řądzą przekłętą. *KochPs* 77; Abychmy ták mogli [...] wolą nářzę pod twą podbić *ArtKanc* M17; Krzyř ř. y moc iego/ to ieřř moc kazánia o vkrzyřowánym/ [...] podbiłá pod wiářę mądrořć řwiecką *SkarKaz* 83a, 313b.

Zwrot: »pod jarzmo [czyje, czego] podbić« (1): ktorzyby [apostołowie] [...] podźwignąć świat mogli/ á duŕze rozumne y wolne pod iárzmo Boŕe y wiáry świętey podbić. *SkarKaz* 609b.

α. Uzależnić od kogoś politycznie (14) :

[*podbić czemu:* bo [hetman Castius] wálczył z krolem Perskim ktorego y poráził/ á kroleŕthwo Perskie páńŕtwnu Rzymskiemu podbił *FlawHist* 9v.]

Zwroty: »podbić pod moc [czyj]« [szyk zmienny] (5): *OrzRozm* S; Skárbimirz teŕz podbił pod moc krolewŕką Pomorzány *BielKron* 351, 277, 284v; *BielSpr* 46v.

»pod nogi [czyje] podbić« (1): gdzie Pan Ian Tarnowŕki [...] wŕzyŕtkę moc Wołóŕką poráził/ y pod nogi Królá Polŕkięgo podbił *OrzQuin* R3v.

»ku pańŕtwnu [któremu] podbić« (1): kthory [Neron] tho miáŕto opánowawŕzy Niemiecká ziemię ku páńŕtwnu Rzymŕkiemu podbił. *BielKron* 287v.

Przen: O Bogu (7) : podbiłem wŕzytki nieprzyációŕy twoie *BibRadz* 1.Par 17/10.

podbić czym komu (1): ŕeby niemoŕzna byłá ręká twoiá [Boŕe] woyná podbić złoŕniki ŕpráwiedliwym *Leop Sap* 12/9.

podbić pod kogo (4): Kthoryŕ on ieŕth co od wŕchodu ŕłóncá wzbudził ŕpráwiedliwoŕc/ [...] podáŕ mu narody/ á podbił podeń [tj. króla Cyrusa] Krole [reges dominari faciet] *BibRadz* Is 41/2, Ps 143/2; Ten pod nas moŕné podbił narody *KochPs* 70; *LatHar* 364.

Zwrot: »pod [czyj] miecz podbić« (1): Dariuŕa y Perŕyŕkie Pany/ [...] przez Alexandra wielkiego raczył pan Bog na główe porazić/ y ono tak ŕlawne kroleŕtwno za krotki cŕas pod iego miecz wŕzitko podbić *HistAl* A3v.

2. Zostawić pod czymś ślad uderzenia (1) :

Zwrot: »[komu] oczy podbić« (1): Bo temu oczy ieŕzcze z wieczorá podbili *RejWiz* 15v.

3. [Wcisnąć, wsunąć pod coś [czego]: Strzáŕy do wielkiej ŕieci [na ptaki] ná cŕtery łókie máiá być. [...] Złóbkow nietrzebá [...]. Siáná ábo perzu miáŕto złóbków podbij. *CygMyŕl* F3.]

4. [Powiększyć opłaty i świadczenia pańŕszczyńiane:

podbić co: *LustrKraK* I 92, 101, 239, 249, 250; *LustrRaw* 111, 139; *LustrWpol* I 235; Do tego cŕasu nie podbito więcej czynszu z tego mŕyna *LustrLub* 16.

podbić na kogo: Płacá strážnego [z] siedliska kaŕdego per gr 6; [...] Ale powiadájá, ŕe teraz od 3 lat dzisiejszy zastawnik Borek [...] na nie podbił *LustrKraK* I 94; którá robociznę dopiero za p. Kotŕficza nieboszczyka na nie podbito. *LustrKraK* I 101, I 92, 174, 239, 249, 250; *LustrRaw* 111, 139; *LustrSand* 115, 272; Wiecnego owsa wszyscy kmiecie dawájá teraz ćw. 38, a ten owies za tego p. starosty podbito na nie. *LustrWpol* I 235, II 63.

Ze zdaniem dopełnieniowym [aby, iż]: *LustrSand* 272; To kmiecie sobie za krzywdę májá, iż podbito na nie, iż kaŕdy po ŕzeŕci łok. przędze ma naprzáŕc, a ogrodnicy po 3 łok. *LustrWpol* II 63.]

Synonimy: 1. opanowác, poddać, podgarnąć, podhołdowác, podmánić, posieŕc, wziąć, zająć, zniewolić; 4. podnieŕc, podwysszyć.

Formacje współrdzenne cf BIC.

Cf **PODBICIE, PODBITY**